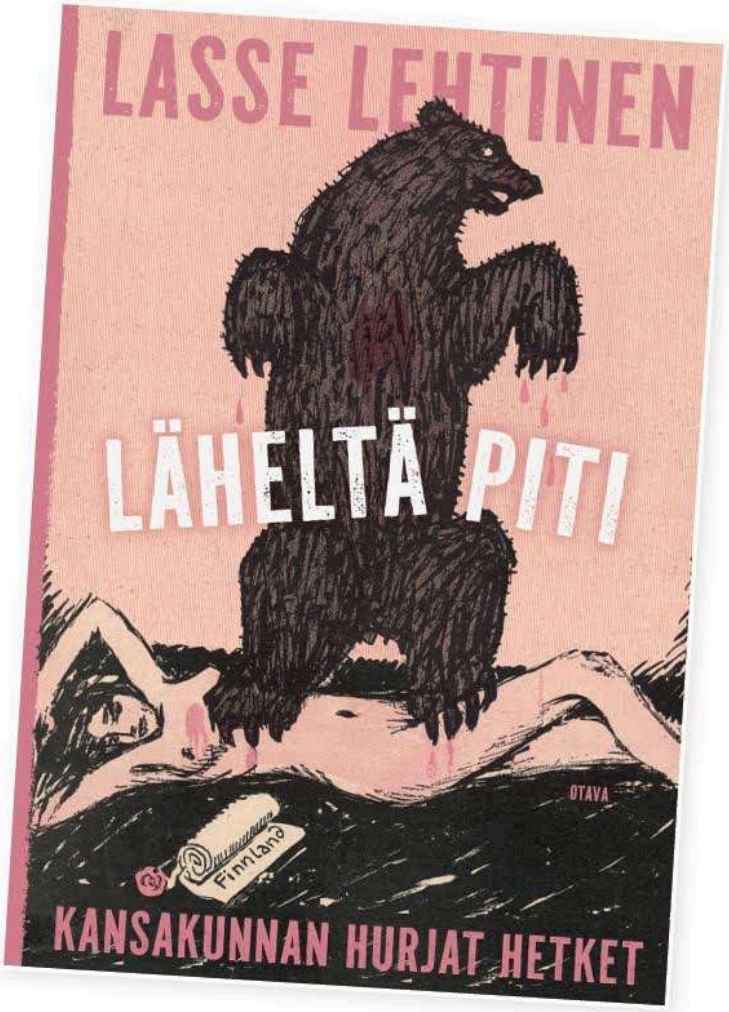

Sotasyyllisyysoikeudenkäynissä Lehtinen antaa palaa. Hänen johtopäätöksensä on, että Tanner oli sodanjälkeisinä vuosina suomalaisten silmissä ehdottomasti kunniallisempi henkilö kuin Kekkonen. Ehkä niin, mutta Tannerin arvostelukyky petti kymmenen vuotta myöhemmin, kun hän palasi politiikkaan.

Kekkosen kohdalla arvostelukyky heikkeni, kun hän katsoi, ettei hänen enää tarvitse alistua vaaleihin.

Kuvaus yya-sopimusneuvotteluista on tarina siitä, kuinka Kekkonen ja Paasikivi tahoillaan kertoivat venäläisille missä Suomen raja kulkee. Kekkonen toimi tiedustelumiehen taidoilla ja Paasikivi sanoi sanottavansa Venäjän lähettiläälle, kenraali **Savonenkolle**.

Hienosti kirjassa korostetaan, kuinka Kekkonen skoolatessaan Stalinin kanssa uskaliaasti toteaa, että sopimus on Paasikiven diktaatti, sanelun tulos.

Mutta kun Lehtinen kirjassaan lähestyy yya:n loppua, hän sekoittaa kaksi asiaa: Pariisin rauhansopimuksen ja yya-sopimuksen.

Saksojen yhdistymisprosessin alettua media ja kirjassa mainitut tuntijat keskittyivät yya-sopimukseen. **Mauno Koivisto** sen sijaan aloitti irtaantumisprosessin mitätöimällä rauhansopimuksen sotilaalliset määräykset. Hän lisäsi myös, että yya-sopimuksen viittaus Saksaan on menettänyt merkityksensä.

Lehtinen on oikeassa, että Kekkosen vuoden 1968 ehdotus **Brežneville** Viipurin vaihtamisesta osaan Pohjois-Suomea oli paha erehdys.

Kehut **Lauri Sutelalle** tämän kylmäverisestä kovuudesta ovat paikallaan, mutta marsalkka **Ustinovin** ehdotus yhteisistä sotaharjoituksista kilpistyi lopulta Kekkoseen, minkä Lehtinen kyllä mainitsee.

Se, menikö EEC-vapaakauppasopimuksen maaliin saattamisessa tyylipisteet, on jälkeenpäin ajatellen sivuseikka. Kekkonen sen teki. Mutta pelkäsikö Kekkonen Venäjää?

Lehtinen lainaa **Keijo Korhosta**, joka ulkoministerikaudellaan pani merkille, että ”Kekkosen huolekas suhtautuminen Neuvostoliittoon muuttui loppuvuosina peloksi”. Kun Korhonen 1970-luvun alussa koulutti meitä nuoria virkamiehiä, hän nimenomaan halusi demystifioida Kekkosen toteamalla meidän kauhuksemme, että Kekkonen pelkää venäläisiä!

KIRJAN LOPPUA kohti Lehtinen kertoo, miksi myös hän yhdessä **Matti Ahteen** ja **Erkki Tuomiojan** kanssa kääntyi **Sorsan** presidenttiehdokkuutta vastaan. Mutta se, että ”Suomi tarvitsee länsimyönteisen presidentin” ei ehkä kerro koko totuutta Lehtisen motiiveista.

Lehtisen lopullinen tuomio ei ole uskottava, että ”kokonaan vapaissa vaaleissa ilman Moskovan lainavaloa Kekkosta ei olisi kertaakaan valittu Suomen tasavallan presidentiksi”.

Kiittäessäni Lehtistä hänen väitöskirjastaan vuonna 2002 lainasin Tuomo Polvista: ”Perustuslailliset ja myöntyväisyysmiehet eivät koskaan voineet tunnustaa toistensa osuutta”. **Kissinger** ja **Jakobson** muistuttivat lukijoitaan **Metternichin** viisaudesta: kollaboraattorin ja petturin ero on motiiveissa. **D**

Kirjoittaja on suurlähettiläs.